

Ключевые слова: Парижская мирная конференция, Антанта, Восточная Галиция, украинский вопрос, ЗУНР, дипломатическая миссия.

In the article there highlighted outcome of the diplomatic mission of the secretary of state for foreign affairs of WUR (the Western Ukrainian People's Republic) Vasyl Paneyko on the Paris Peace Conference. There was analyzed attitude of the Entente countries to the restored states in the Eastern Europe, that is Poland, the Ukrainian People's Republic, the Western Ukrainian People's Republic. In the article there defined problems of influence of geopolitical factors on solving of the Ukrainian problem. It was studied out the importance of the diplomatic activity of V.Paneyko for consummation of the Ukrainian statehood.

Keywords: The Paris Peace Conference, Entente, Eastern Galicia, the Ukrainian problem, WUR, diplomatic mission.

УДК 94(477)+32

Наталія БУРАЧОК

УЧАСТЬ МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА В ДІЯЛЬНОСТІ ФРОНТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ

У статті досліджується формування та діяльність Фронту національної єдності, його участь у політичному житті Західної України у 30-х рр. ХХ ст. Основну увагу звернуто на організаційну, ідеологічну й публіцистичну діяльність членів ФНЄ та участь у ньому Миколи Шлемкевича. Проаналізовано ідеологію цієї політичної партії. Досліджується також місце партії ФНЄ в західноукраїнському політичному спектрі. Встановлено, що у теперішніх умовах громадсько-політична діяльність М.Шлемкевича, його ідеї мають виразну співзвучність із сучасними дослідженнями проблем національної єдності та державності.

Ключові слова: М.Шлемкевич, М.Іванейко, ФНЄ, “Перемога”, “Батьківщина”, творчий націоналізм.

Фронт національної єдності (далі – ФНЄ) – легальна політична партія, яка була утворена 1933 р. у Львові, на тлі важкої політичної ситуації на українських землях під Польщею. Вона боролась проти політики “нормалізації”, що її провадило УНДО. До формування ФНЄ була причетна ідеологічна група “Нового часу”, що була утворена за ініціативи Д.Паліїва, згодом оформився організаційний комітет у складі: С.Герасимовича (голови), Д.Паліїва (секретаря), М.Блозовського, В.Кохана, Л.Савойка, а також членів кооперативного видавництва “Батьківщина” (І.Рудницького, М.Коновальця).

В історіографічному плані політична діяльність М.Шлемкевича у становленні ФНЄ не стала об’єктом особливої уваги дослідників. Науковці у своїх працях писали про М.Шлемкевича як філософа, оминаючи його громадсько-політичну діяльність. Дослідження діяльності ФНЄ та участь у ній М.Шлемкевича започатковано в публікаціях О.Медвідь, Т.Ходак та інших.

Виходець з УНДО, Д.Паліїв організував ФНЄ, де ідеологом був М.Шлемкевич. Офіційною датою заснування партії вважається 1 листопада 1933 р., коли вперше побачив світ друкований орган ФНЄ – журнал “Перемога”, на сторінках якого було опубліковано тези його політичної програми. На початкових етапах свого існування ФНЄ обмежувався ідеологічно-пропагандистською діяльністю через свої газети й журнали: “Перемога”, “Українські вісті”, “Батьківщина”, “Наше слово”¹.

У 1933 р. двотижневик “Перемога” виходив у світ 1-го і 15-го числа кожного місяця, а з 1 листопада 1934 р. один раз на місяць². У партійній програмі ФНЄ зазначалося, що він ставить собі за мету організувати провідну верству з усіх станів і шарів української нації (згодом виникла назва “творчий націоналізм”)³. На сторінках журналу “Перемога” 1 березня 1935 р. М.Шлемкевич під псевдонімом М.Іванейко опублікував статтю під назвою “Ідея й господарст-

во”, де й розтлумачив суть творчого націоналізму⁴. Поступово внаслідок жвавої організаційної роботи діяльність ФНС набрала значного розвитку. У листопаді 1934 р. почав виходити тижневик “Батьківщина”, а видавництво “Батьківщина” розгорнуло активну видавничу діяльність; з листопада 1935 р. вийшов у світ щоденник “Українські Вісті”⁵.

23 і 24 березня 1935 р. у Львові відбулася Перша крайова конференція ФНС. Під час її засідань було ухвалено резолюцію, яка була співзвучна з “Тезами ФНС”, оголошеними 1 листопада 1933 р. У тезах зазначалося, що сильним є народ, що має відповідне керівництво, яке організує його й веде в правильному напрямку⁶. М.Шлемкевич на конференції виступив з доповіддю “Ідеологічні підстави творчого націоналізму”⁷.

1 квітня 1935 р. у журналі “Перемога”, де висвітлювались події Першої крайової конференції, було опубліковано “Тези ФНС”:

- Бути сильним, або загинути!
- Створити синтезу революційної ідеї нового українського світу з організованою працею заради нього в різноманітній гушавині сучасного життя – це передумова подужання, відродження, це неухильний приказ нашого дня.

- В сучасному релятивізмі змішані інтелектуальна свобода й моральна безхарактерність.

- Молода нація стає лицарем своєї правди.

- Спинити ті розкладові тенденції, розбудити й викінчити національну спільноту – це найперше завдання творчого націоналізму й його носителя ФНС.

- Основні риси діяльності ФНС:

1. Діяльність ФНС скерована до позитивної творчості.

2. Скерованість углиб національної спільноти.

- Українська національна ідея до основ революційна.

- В цей великий час не можна зрікатися великих призначень⁸.

У цьому ж номері газети зазначалося: «“Перемога» – це не масовий журнал. Її читачі ті, що їх об’єднує одна ціль: знайти правильні шляхи відбудови сили української нації”⁹. 1936 р. “Перемога” виходила щокварталу. Редактором цього журналу стає М.Іванейко (М.Шлемкевич)¹⁰.

20 вересня 1936 р. у Львові відбувся Перший конгрес ФНС, в якому взяли участь 376 делегатів із 35 повітів краю (у тому числі 80% становили селяни)¹¹. На конгресі виступили С.Герасимов, М.Шлемкевич, С.Волинець, Д.Паліїв. Для ФНС це була переломна подія, що означала перехід від ідеологічно-пропагандної підготовки – до організаційних утілень і виявів у зовнішньому світі¹². Конгрес прийняв статут партії, який будувався на засадах суворого централізму, обрав провідником ФНС Д.Паліїва, призначив Політичну комісію; закликав до боротьби проти більшовизму та “всіх егоїстичних класових доктрин, всяких партійних поділів, демоліберальних гасел про народоправство”, наголосив, що лише творчий націоналізм і сильний провід “можуть сконсолідувати цілу націю на підставі великих ідей”¹³. Метою ФНС було здійснення тез, проголошених 1 листопада 1933р.¹⁴.

Керівним органом ФНС була обрана на конгресі політична колегія, до складу якої увійшли: С.Герасимович (голова), Д.Паліїв (провідник ФНС), М.Шлемкевич, В.Кохан, Л.Савойка, С.Волинець (секретар), Ю.Крохмалюк, М.Дзьоба, І.Гладилович, В.Дзісь, Д.Кузів, М.Кушнір, Т.Руденський. Другим керівним органом ФНС була Крайова рада, до складу якої входило 30 членів¹⁵.

Фронтвики вважали себе легальним націоналістичним рухом. Тези ФНС 1933 р., матеріали конференції 1935 р. і конгресу 1936 р. склали основу ідеології творчого націоналізму. Проте чіткого державотворчого плану дій політична партія не мала. Вихідною засадою ідейно-політичної концепції творчого націоналізму була ідея особливої історичної місії української нації в слов’янському світі та Європі. Згідно з поглядами діячів ФНС, українська нація виступала як носій слов’янської та європейської культури й духу Божого народу. В ідеології творчого націоналізму центральне місце відводилося проблемі організації нації як запоруки відновлення української держави. У зв’язку із цим на конференції ФНС 1935 р., І конгресі 1936 р. було висунуто ідею загальної перебудови всього політичного устрою українського суспільства.

Зважаючи на згубність міжпартійної “війни всіх проти всіх”, лідери ФНС вбачали своє завдання в тому, щоб “ліквідувати в українському світі всякий партійний поділ і анархію”. Тому боротьба з партійництвом стала однією з головних засад діяльності фронтовиків¹⁶.

Особлива увага в їхніх програмних засадах відводилася формуванню нового проводу нації. Виступаючи на першому конгресі ФНС (1936 р.), Д.Паліїв у зв'язку із цим зазначав: “Джерело нашої кризи зрозуміле: на наших очах занепадає та провідна верства української нації, яка продовж 19-го і 3-х десятків літ ХХ ст. творила розум народу. Світська і духовна інтелігенція перестає бути у своїй масі провідною верствою, вона втікає від того почесного обов'язку. Тому почала існувати криза того національного проводу, який виріс з тої провідної верстви. Треба зберегти з поміж неї цінну частину, а разом з тим всю увагу спрямувати на витворення, виховання нової провідної верстви й проводу. Селянство мусить стати ядром ФНС, з селянства мусять вийти головні кадри нової провідної верстви”¹⁷.

Силу нації фронтовики вбачали в якісних характеристиках її проводу, вождя, провідника, що уособлював загальнонаціональну організацію, виступав найвищою організаційно-політичною владою для членів політичної партії. Безоглядний послух її провіднику й сувора організаційна дисципліна лягли в основу статуту й правилника ФНС¹⁸.

Окреслена М.Шлемкевичем, Д.Паліївим, С.Волинцем, у загальних рисах державотворча концепція партії передбачала відновлення соборної української держави на всіх її етнографічних територіях. Реалізувати свою програму фронтовики планували, опираючись на зовнішні й внутрішні фактори. Зовнішньополітичною передумовою утворення української держави мав стати неминучий, на думку проводу ФНС, міжнародний військовий катаклізм, у ході якого СРСР потерпить поразку. Партійні публіцисти вважали, що “більшовизм перемінюється поволі в якийсь новітній московський націоналізм”, який став головним ворогом українства, а тому боротьба з ним оголошувалася головним завданням українського населення земель Західної України¹⁹.

Популярності ФНС сприяла тактика легальної опозиції, яку провадила організація щодо польської держави. Д.Паліїв пов'язував з новою організацією далекосяжні плани, в основі яких лежала найвища мета – побудова самостійної соборної Української держави²⁰. Польська влада переслідувала ФНС, часто конфіскувала його видання і переслідувала найактивніших діячів (на початку 1939 р. був заарештований весь секретаріат); восени 1939 р. були заборонені партійні часописи “Перемога” і “Батьківщина”, друкованим органом ФНС впродовж місяця був “Хліборобський Шлях”. Згодом видання “Батьківщина” відновилося²¹.

Після окупації 1939 р. Німеччиною та СРСР Польщі, а в 1941 р. усїєї території України, українська проблема, як і загалом польсько-українські стосунки, ще більше ускладнилися. Фронтовики розуміли, що СРСР, Німеччина і польський еміграційний уряд у Лондоні нахабно підігривали ці етнополітичні суперечності у власних геополітичних цілях. Тому, в силу цілого ряду обставин, українсько-польські та українсько-німецькі діалоги наприкінці війни все ж були приречені на різке загострення, у центрі якого опинилися українські та польські збройні формування по різні боки фронту, а жертвами стали тисячі українців, поляків, євреїв, що мешкали на польсько-українському пограниччі²².

Наприкінці 30-х років провідники ФНС сподівалися, що в боротьбі за відновлення державної незалежності та соборності України українство зможе розраховувати на сприяння чи навіть допомогу Німеччини, яка виступила тоді за перегляд Версальської системи договорів під гаслом права націй на самовизначення. Незважаючи на вирішальну й підступну роль Німеччини в окупації Угорщиною в березні 1939 р. Карпатської України, праворадикали не втрачали надій на відродження національної державності за сприяння Берліна, насамперед у ході неминучої війни Третього рейху з Радянським Союзом. Тому, на певному етапі, зокрема в 30-х – початку 40-х рр. в ідеології та політиці ФНС домінували засади інтегрального націоналізму²³.

Непримиренним було ставлення політичної партії і до Польщі. Фронтовики різко засудили автономістську концепцію УНДО, виступили проти будь-яких угод із польським урядом. Варто зазначити, що боротьба з угодовством стала одним із факторів утворення ФНС. Упродовж другої половини 30-х рр. фронтовики здобули значний вплив серед українського суспільства.

Цьому значною мірою сприяла організаційно-політична криза, в якій перебувала УНДО й ОУН. До ФНС примкнула частина членів УНДО, не задоволених політикою “нормалізації”, а також ОУН, гетьманців і навіть колишні прихильники КПЗУ. Наприкінці 30-х рр. партія займала помітне місце в західноукраїнському політичному спектрі²⁴.

Після початку польсько-німецької війни частина провідних членів ФНС виїхала за кордон. Оскільки в умовах німецької окупації на території Генеральної Губернії не можна було вести незалежної української політики, Д.Паліїв припинив діяльність політичної партії навесні 1941 р. Членів ФНС закликали долучитися до роботи в Українському центральному комітеті²⁵.

Отже, державотворча стратегія ФНС, до формування якої безпосередньо був причетний М.Шлемкевич, передбачала використання сприятливих міжнародних відносин, пов'язаних із воєнним розгромом СРСР і знищенням Версальської системи з її пануванням одних націй над іншими, для відбудови соборної української держави. Реалізація цього завдання, на думку партійних теоретиків, вимагала максимальної організованості й консолідації західноукраїнського суспільства, якому відводилась одна з провідних ролей у відбудові держави. Окремі фрагментарні згадки щодо суті державотворчих засад свідчать про те, що ФНС намагався узагальнити вітчизняний досвід державотворення, урахувуючи становище українського народу в другій половині 30-х р. Разом із тим у політиці партії очевидні запозичення з тогочасних європейських тоталітарних націоналістичних рухів з їх ідеями авторитаризму, вождизму, монопартійності, запереченням парламентських, ліберально-демократичних засад державного устрою. Визначальними були ідеї нації і держави, до будівництва якої мали бути залучені всі соціальні верстви нації.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nikp/2008_14/Hodak.pdf.
2. Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1933/34. – № 2. – С. 12.
3. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3386.
4. Іванейко М. Ідея й господарство / М. Іванейко // Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1935. – 1 берез. – С. 11.
5. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / [голов. ред. В. Кубійович]. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3387.
6. Державний архів Івано-Франківської області (Держархів Івано-Франківської обл.), ф. 68, оп. 2, спр. 387, 3 арк.
7. Іванейко М. Ідеологічні підстави творчого націоналізму / М. Іванейко // Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1935. – 1 квіт. – С. 4.
8. Там само. – С. 1.
9. Там само. – С. 2.
10. Іванейко М. Націоналізм як інтуїція будуччини / М. Іванейко // Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1936. – Ч. 1. – С. 5.
11. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3387.
12. Іванейко М. Конгрес ФНС / М. Іванейко // Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1936. – Ч. 3. – С. 1.
13. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nikp/2008_14/Hodak.pdf.
14. Кохан В. Конгрес ФНС / В. Кохан // Перемога : ідеологічний журнал ФНС. – Львів, 1936. – Ч. 3. – С. 27.
15. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3388.
16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nikp/2008_14/Hodak.pdf.
17. Там само.
18. Там само.
19. Там само.
20. Медвідь О. В. Військово-політична діяльність Дмитра Палієва : автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. іст. наук : спец. “Історія України” 07.00.01 / О. В. Медвідь. – Львів, 2003. – 20 с.

21. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3388.
22. Медвідь О. В. Військово-політична діяльність Дмитра Палієва : автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. іст. наук : спец. “Історія України” 07.00.01 / О. В. Медвідь. – Львів, 2003. – 20 с.
23. Там само.
24. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nikp/2008_14/Hodak.pdf.
25. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1980. – Т. 9. – С. 3389.

В статье исследуется формирование и деятельность Фронта Национального Единства, его участие в политической жизни Западной Украины в 30-х годах XX в. Основное внимание обращено на организационную, идеологическую и публицистическую деятельность ФНЕ и участие в нем Николая Шлемкевича. Проанализированы также основные аспекты идеологии ФНЕ. В нынешних условиях общественно-политическая деятельность М.Шлемкевича, его идеи имеют выразительную созвучность с современными исследованиями проблем национального единства и государственности.

Ключевые слова: М.Шлемкевич, М. Иванейко, ФНЕ, “Победа”, “Родина”, творческий национализм.

The article examines the formation and activities of the Front of National Unity, its participation in the political life of the Western Ukraine in the 30s of the twentieth century. The main attention is paid to the organizational, ideological and journalistic activities of FNE involved and Nicholas Shlemkevych. Also analyzed the main aspects of the ideology FNE. In these conditions Socio-Political activity M. Shlemkevych, his ideas have a clear consonance with contemporary research issues of national unity and independence. We investigate the role of the party FNE in Western Ukrainian political spectrum.

Keywords: M. Shlemkevych, M. Ivaneyko, FNE, “Victory”, “Motherland” creative nationalism.

УДК 82.091:821.161.2 + 821.111

Світлана КОБУТА

МОТИВ СВОБОДИ В ГРОМАДЯНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА Й ІВАНА БАГРЯНОГО

Стаття присвячена вивченню проблеми свободи в художній творчості Джорджа Орвелла та Івана Багряного. Основний акцент зроблено на авторському розумінні мотиву “свобода” та дослідженні особливостей його поетичного зображення в громадянській і війсьній ліриці письменників. Особливу увагу приділено компаративному аналізу реалізації зазначеного концепту в авторській поезії передусім на її тематичному та ідейному рівнях. У висновках визначено типологічно спільні й відмінні риси поетичного сприйняття реальності Іваном Багряним і Джорджем Орвеллом, а також роль у ньому мотиву свободи.

Ключові слова: типологічний підхід, поезія, свобода, Іван Багрянний, Джордж Орвелл, обов’язок, патріотизм, самоповага, гідність.

Джордж Орвелл та Іван Багрянний – письменники одного покоління, відомі далеко за межами національних літератур передовсім як автори резонансних прозових творів. Утім, їхня поетична творчість також заслуговує дослідницької уваги, оскільки в ній переважає громадянська позиція авторів, що реалізується в засудженні обмеження внутрішньої та зовнішньої свободи людини. Постаті Івана Багряного свої праці присвятили Н.Лисенко-Ковальова, М.Балаклицький, І.Василишин, С.Антонович, Н.Шаповаленко, Ю.Мариненко, В.Дмитренко. Доробок Джорджа Орвелла став об’єктом вивчення Ю.Жаданова, О.Євченка, О.Білько, К.Шахової, Д.Тейлора, Дж.Роддена, Б.Кріка та І.Джейкоба. Хоча багатоплановість і глибина їхніх творів і досі потребують досліджень. Тож розвідка є першою роботою, присвяченою порів-